

ساتیک له باسی مردن و سامناکی سهره مه رگدا

کله / محمدی خانې سارډ
و تار خوږین له مرکز هوتی: الفرقان
له شورش / چه مچمه مال

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه وأتباعه الى يوم الدين .

له راستيدا نيمه له سهرده ميکدا ده ژين که مادده و شه هوات زال بووه به سهر زوریک له خه لکيدا، وه زوریک له خه لکی بی ناگان له گوږايه لی په روه ردگاریان یویه به پتویستم زانی ئه م ساه به سهر به رین له خزمه تی چه ند نایه ت و فه رموده یه کی پیغه مبه ردا ﷺ، له گه ل هندی له و ته ی زانایان، ده ربارهی مه رگ و نار په حه تی حاله تی روح ده رچون، که میک بدویین له باره ی ئه و حه قیقه ته ی که ناپرسی له گه وره و بچوک و به ته مه ن و ساوا .

خوشک و برا به ریژه کانم:

وه رن باپیکه وه ئه م ساه به رینه سهر به بیر کردنه وه له و کاته ی که دریژ ده بین له سهر چیگه، ئه و حاله ته ی که که س و کارمان تییدا ئومید برن له وه ی که پزیشکه کان چاره سه رمان بکه ن، ئه و حاله ته ی که زمانمان ده شکیت و هیژ له جه سته ماندا نامینیت و رهنگمان زهره ده بییت .

خوای گه وره و میهره بان ده فه رموویت:

﴿ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴾ [ق: ۱۹] .

واته: ناخوښی و نار په حه تی مردن هات به بی گومان له گه ل ئه و راستییه دا که پیشت له بیر کرابوو ئه م مردنه ش ئه و حه قیقه ته یه که تو ئه ی ئینسان پات ده کرد له ده سته ی، به و مانایه ی له بیری خوئت ده برده وه به خه له تاندن به دنیاو نیعمه ته براهه کانی دنیا .

ئو مردنه ی که تیک شکینه ری شه هوات و ناره زو بازیه کانه، ئه و مردنه ی که پیغه مبه ران (سه لامی خویان له سهر بییت) په نایان گرتووه به خوا لی، ئه و مردنه ی که هر که س بیری بییت تام و له زهت و خوښیه کانی دنیا ی لی ئه شیوی .
په روه ردگارمان ده فه رموویت:

﴿ فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نَنْظُرُونَ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصُرُونَ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ عَيْرَ مَدِينٍ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ [الواقعة: ۸۷] .

واته: ئه ی ئینسانه کان بو بیر ناکه نه وه کاتیک روح گه یشتو ته گه روتان، واخه ریکه ده رده چییت (بو بیری که له حاله ی خوټان و ئه و نه خوښه تان ناکه نه وه) وه ئیوه له و کاته دا وا ته ماشای ده که ن (له لایه ک به زه بییتان به نه خوښه که تاندا دیته وه،

له لایه کی تر له بیرى ئه وه دان چۆن و به چ شیوه یه كه ههولێ چاره سه ری بدهن) جا ده فه رموویت: وه بزانی كه ئیمه به زانیاری و بینین وتوانای خۆمان نزیك ترین له و مردوو له ئیوه به لām ئیوه نابینن و ههست ناکهن (فریشته كان له ئیوه لای نزیك ترن)، دووباره ئه وه بۆ تی نافکرن كه ئه گهر وای لیک ده دهنه وه كه نامرن و مو حاسه به ی دوا پۆژ ناکرین، (یان به مانایه کی تر) گهر وای ده زانی كه لاوازو كزۆل و كه م ده ست لآت نین، ئه وا ده یگه رنه وه و نایه لآن بمریت، ئه گهر راست گۆن. به لām فه رمانی مردنی هه ر كه سینك ده رچیت هیژ نییه ته نها چركه یه كه ته مه نی دریژ بکات، خوای گه وه كۆتایی ته مه نمان به خیر بگیریت إن شاء الله.

پیغه مبه رمان ﷺ ده فه رموویت: (أكثرُوا ذَكَرَ هَٰذِمِ اللِّذَاتِ)^(۱).

واته: زۆر بیر له له ناو به رو تیک شكینه ری شه هه وات و خۆشیه كان بکه نه وه كه مردنه.

واته: زۆر بیر له و مردنه بکه نه وه كه گه ردن به مل هور په كان كه چ ده كات و چۆك به تاغوتان شل ده كات.

زۆر له بیرى ئه و مردنه دا بن كه پیش ئیوه كه سی نه هیشت، بۆ ئه وه ی به هۆیه وه نه خه له تین به و دونیایه ی كه (لو دام لغیرك لما وصلت إليك) ئه و دونیایه ی ئه گهر بمایا بۆ پیش تۆ نه ئه گه یی به تۆ.

كو ان پیغه مبه ران (سه لامی خوایان له سه ر بیّت)، کوا ئه و پیغه مبه ره ی كه په روه ردگار ده ریا ره ی ده فه رموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِإِبْرَهِیْمَ مِن قَبْلِكَ الْخَلْدَ أَفَآیْنٍ مِّتَّ فَهَمُّ الْخَالِدُونَ﴾ [الانبیاء: ۳۴].

واته: ژیا نی نه بر او هه ییمان دانه ناوه بۆ هه یچ كه س له پیش تۆدا، ئه گهر تۆ بمریت، ئایا ئه وان ده مینن به به رده وامی؟

ئیمامی پایه دار سه نه ی به صری (په حمه تی خوای لی بیّت) ده فه رموویت: (فضح الموت الدنيا، فلم یترك لذي لب فیها فرحاً، وما أئزم عبد قلبه الموت إلا صغرت الدنيا علیه، وهان علیه جمیع مافیها).

واته: مردن له راستیدا ئابروی دونیای بردوو، وه هه یچ خۆشیه کی بۆ خاوه ن هۆش تیدا به جی نه هیشتوه، وه هه یچ به نده یه كه نییه هه یچ كات كه دلێ په یوه ست بیّت به مردنه وه ئیلا دونیا وه مو ئه وانه شی كه تییایه له لا بچوك و كه م نرخ ده بیّت.

أیا عبد كم یراك الله عاصیا

حریصا علی الدنيا وللموت ناسیا

أنسیت لقاء الله واللحد والثری

ویوما عبوسا تشیب فیه النواصیا

ولو أن الدنيا تدوم لأهلها

لكان رسول الله ﷺ حیا وباقیا

(۱) (صحیح الجامع الصغیر: ۱۲۱۰، و صحیح سنن النسائی: ۱۸۲۴، و مشکاة المصابیح: ۱۶۰۷).

واته: ئەى بهندهى لاواز چەند جارە خواى گەورە دەتبینى بەسەرپیچی کارى، سورى لەسەر دونیای فانی و مردنت بىر چوو، بۆ گەيشتن بەپەرەردگارو ناو لەحدی تاريك و كرم و میروت بىرچوو،
وہ پۆژيكت بىرچوو كەتال و پەش و تاريكە، كە قژى پيشە سەر تىيدا سپى دەبيت، وەبىزانە كە ئەگەر دونيا بۆ كەسى سەر زەوى بىمايا ئەوا بۆ پىغەمبەرى خوا دەما ﷺ.

دايكي باوەرداران عائيشە (خوای لى پازى بيټ) لەنەخۆشى سەرەمەرگيدا بوو، ابن عباس (خوای لە هەموويان پازى بيټ) هاتە ژوورەووە بۆ لای، هەندى لەچاکەکانى كە پەرەردگار پىي بەخشىبوو يادى خستەو، ئەويش (خوای لى پازى بيټ) فەرمووى:

(يا ابن عباس دعني منك ومن تزكيتك فوالله لوددت اني كنت نسيا منسيا)^(۲).

فەرمووى: ئەى عبدالله ی كورپى عباس لىم گەپى، وە ئەم تەزكیه و پاك كردنەو هیه م بۆباس مەكە، سویند بى بەخوا خۆزگەى ئەو دەخووزم كە شتیكى كەم نرخى لەبىرخراو بومايه.

بۆ دايكى نيمانداران ئەو خۆزگەيه دەخووزيټ؟

تۆ بلىنى لەبەر هەژارى و كەم دەستى بوبى!
يان لەبەر خراپى، وەك شيعەكان دەيلين، - لەعنه تى خويان لى بيټ-!
نەخىر لەبەر سامناكى حالەتى رۆح دەرچون و ترسناكى ئەهوالى دواپۆژ -خوای گەورە پەنامان بدات-،
لەم كاتە پىر ترسناكەدا شەيتانى دواپراوى شەپەرەنگيزيش چالاكیه كانی زۆر زیاتر دەكات بۆ ئەو هەى لەدەستى دەرئەچيټ،

يەكێك لەپياو چاكان دەفەرمووى: لەلای نەخۆشيك بووم لەسەرە مەرگدا بوو، پىيان دەوت: بلى (لا إله إلا الله) ئەويش دەيووت: نەخىر نەخىر، دواى ئەو هەى كەميك حالى باشتەر بوو، بۆيمان باس كرد، ووتى: دوو شەيتان هاتن بۆ لام، لەلای پاست و چەپمەو وەستان، يەكێكان دەيووت: لەسەر ئايىنى جوله كە بمره، چونكە باشترينى ئايىنەكانە، ئەوى تريش دەيووت: لەسەر ئايىنى گاور بمره چونكە باشترينى ئايىنەكانە، منيش پىم دەوتن: نەخىر نەخىر^(۳).

كەوابو بپروانە حالټ ئەى ئينسانى بى ئاگا لەمەرگ، بپروانە چيټ بەسەر ديټ لەكاتيكدە لەسەر جيگە كەوتويت، توانات لى بپراوه و جەستەت تىك شكاه،

ئەو لاشەى ماندو نەبوو بەعبادەت و پەرستن،
ئەو دەستەى چەندين كەسى بى تاوانى توش كرد،
ئەو چاوهى نەدەپروكا لە ناموسى خەلكى،
ئەو قاچەى شەكەت و ماندو بوو بە دزی كردن و خراپە كارى و.....

(۲) (أخرج أبو نعيم في: الحلية: ۴۵/۲).

(۳) (التذكرة للقرطبي: ص ۳۴) (القيامة الصغرى للأشقر: ص ۳۰)

﴿ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ ﴾ [سأ: ۵۴]

واته: دواى ئەوهى خراپه کاران خزانە دۆزهخه وه بهر بهست دانرا له نێوان ئەوان و ئەوهى که ئەوان حەزى پێده کهن له شه هوات و خۆشیه کان و مال و مندال، که وابو ته نها ده مینن له گه ل کرده وه کانیا ندا.

خوای گه وره له نایه تیکی تر دا ده فه رموویت: ﴿ آئِنَّمَا تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّسَدَّدَةٍ ﴾ [النساء: ۷۸].

واته: له هه ر جیگه و شوینیک بن مردنتان پى ده گات ئە گه ر له قه سرو ته لاره زۆر به زرو به هیزه کانیشدا بن. سویند به خوا پیتان ده گات و قوتارتان نابیت له ده ستی.

تابعی به ریژ (ربیع بن هیشم) (په حمه تی خوای لی بییت) ده فه رموویت: (أكثروا ذكر هذا الموت الذي لم تذوقوا قبله مثله).

واته: زۆر بیر بکه نه وه له و مردنه ی که له پێشتر دا وینه ی ئەوتان نه چه شتو وه.

ئیمامی (القرطبي) (په حمه تی خوای لی بییت) به م شیوه یه وه سفی مردن ده کات و ده فه رموویت:

(اعلم أن الموت هو الخطب الأفظع، والأمر الأشنع، والكأس الذي طعمها أكره وأبشع، وأنه الأهدم للذات، والأفظع للراحات، والأجلب للكريهات، فإن أمراً يقطع أوصالك، ويفرق أعضاءك، ويهدم أركانك، هو الأمر الأفظع، والخطب الجسيم، وإن يومه هو اليوم العظيم)^(۴)

واته: بزانه که مردن کاریکی ویرانکاری خواسته کانه و ترسناکه، وه مردن ئەو کوبه یه که خوار دنه وه ی بیژراوترین و قیزه و نترینی تامه کانه، وه مردن ئەو راستیه یه که تیک شکی نه ری ئاره زوو خۆشیه کانه، وه تیکد ره و ویرانکاری حه وانه وه و پشوو دانه، وه هۆکاره بۆ هاتنی ناخۆشیه کان - بۆ هاتنی نار هه ت تری نی دیمه ن - چونکه راستیه ک په یوه ندی ه کانت بچپینی و ئەندامه کانت پارچه پارچه بکات و پایه کانی ژیان ت بر وخینی، به راستی کاریکی ویرانکارو تیک ده ری ژیا نه.

خوشکی به ریژم برای خوشه ویستم:

ئمه راسته قینه یه، به لام ئەم باسه با وامان لی نه کات مردمان وه کو درنده یه کی نابوت، یان دوژمنیکی سه رسه خت بیته پیش چاو، به لکو با به رده وام له یادمان بییت، چونکه سیفه تی ئەو که سانه یه که ژیرن، وه کو سه ره ورمان ﷺ ده فه رموویت:

(وأكيسهم أكثرهم للموت ذكرا، وأحسنهم له استعدادا، أولئك الأكياس)^(۵).

واته: ژیرترینی باوه پرداران ئەوانه ن که زۆر مردنیان له یاده و به جوانترین شیوه خویان بۆ ئاماده کردوه، به راستی ئەوانه ن هۆشیارو ژیر.

(۴) (التذكرة للقرطبي: ص ۲۴).

(۵) (الزهد الكبير للبيهقي: ۴۵۹، وصحيح سنن ابن ماجه: ۴۲۵۹، وسلسلة الأحاديث الصحيحة: ۱۳۸۴، وصحيح الترغيب والترهيب: ۳۳۳۵).

یحیی بن معاذ الرازي (په حمه تی خوی لی بییت) ده فهرموویت: (العقلاء ثلاثة: من ترك الدنيا قبل أن تتركه، وبنى قبره قبل أن يدخله، وأرضى خالقه قبل أن يلقاه)^(۶)
 واته: هۆشمه ندو عاقل و ژیره کان سیانن:

- ۱- که سیک واز له دونیا بهینیت پیش ئه وهی دونیا واز له م بهینیت به وهی که تئیدا توشی هه لدران بییت.
- ۲- که سیک گۆره کهی دروست و ناماده بکات پیش ئه وهی بجیته ناوی، واته بهرده وام گۆری بیر بییت .
- ۳- که سیک الله پازی بکات پیش ئه وهی بگاته خزمه تی.

که وابوو ئه ی ئه و که سه ی تهنه ا بۆ دونیا هه ول دده دیت، ئه ی ئه و که سه ی بۆ به ده ست هینانی کورسی و ده سه تلآت ئیمان و باوه په که ت له خه ته ردايه، ئه ی ئه و که سه ی بۆ په یه کی پر ئاژاوه و ماف خواردن و خوا له بیر چون هه ول دده دیت، واده زانن دونیا هه رئاوا پوون ده بییت، واده زانن کورسی ژیرتان کۆن نابیت، واده زانن په ی پر له سه متان تا سه ر ده بییت !!!

﴿قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ [آل عمران: ۱۶۸].

واته: به مونا فیقین بلی: مردن دوور بخره وه له نه فسی خۆتان و مه ی ل ن مردنتان پی بگات ئه گه ر راستگۆن.
 (عن بعض الحكماء أنه نظر إلى أناس يترجمون علي ميت خلف جنازته فقال: لو تترجمون علي أنفسكم لكان خيراً لكم أما أنه قد مات ونجا من ثلاثة أهوال: أولها رؤية ملك الموت، والثاني مرارة الموت، والثالث خوف الخاتمة).
 واته: په کی له پیاو باشان پوژیک ته ماشای چه ند که سیکی کرد، ژور به زه بیان به مردویه کدا ده هاته وه له دوا ی جه نازه که په وه، فه رمووی: ئه گه ر به زه بییتان به نه فسی خۆتاندا بیته وه ژور بۆتان باشتره، به لام ئه و مردو له سی نار په حه تی ده ربازی بوو، په که میان: بینینی ملک الموت، دوه میان: تالی مردن و پوح ده رچوون، سییه میان: ترسان له کۆتایی ته مه ن (واته / عاقیبه ت شه ری).

داواکارم له خوی گه وره و میهره بان به بیرو باوه په وه بمان ژینیت، وه له سه ری بمان مرینیت، وه له پوژی شه رمه زاری دوا پوژدا له گه ل ده سه تی په کخوایه رستاندا کۆمان بکاته وه إن شاء الله،

وه خوی گه وره ئه م باسه کورته بکاته هۆکاریک بۆ گه رانه وه مان، وه دین و ئیمانی هه موو لایه کمان سه لامه ت بکات إن شاء الله

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

=====

سایتي بههشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هه میسه له گه لمان بن بۆ به ره می نوی